

Líbor Kvapil

Mezí Slovany

2. vydání

LIBOR KVAPIL

MEZI SLOVANY

„Kdo bude číst tuto knihu, necht' na ni pohlíží okem laskavým a necht' ji poctí svou starostlivostí při opravě toho, co by se mu přičilo ...“

Al- Masūdi

Rýžoviště zlata a doly drahokamů
kapitola 130, dílo dokončeno roku 947

„Oni však nicméně raději volili válku než mír, ceníce drahou svobodu nad všechnu bědu. Tento druh lidí je tvrdý, umí snášet námahu, přivykl nejnuznějšimu způsobu života a to, co nám bývá těžkým břemenem, Slované pokládají téměř za rozkoš. Přešlo velmi mnoho dní, kdy zápasili se střídavým štěstím, jedni pro slávu a pro velké a širé císařství, druzí za svobodu a proti hrozbě závislosti.“

Widukind, mnich kláštera Corvey,
ve *Třech knihách saských dějin*, kniha II,
kapitola 20, druhá polovina 10. století.

„Musíme se vzdát primitivní představy, že dějiny jsou totožné s minulostí, že je historik jen odkrývá a popisuje. Neexistují žádné dějiny mimo knih historiků, historikové je vytvářejí svým psaním znovu. Jejich dějiny neodkrývají pravdu, ale pouze „správnosti“ tím, že se shodují s prameny. Pravdy o dějinách tvoří sami historikové tím, že dějiny vyprávějí jako smysluplné příběhy, jsou v oněch smyslech, ne v dějinách samotných. To ovšem ukládá dějepiscům zvláštní zodpovědnost. Netvoří totiž jenom dějiny národů, ale i národy samotné tím, že jim říkají, čím byly, jsou a koneckonců i být mají.“

Dušan Třeštík

Mysliťi dějinami

Paseka, Praha, Litomyšl 1999

OBSAH

MEZI SLOVANY	2
ÚVOD	7
AUTOROVA POZNÁMKA	7
O AL-MASŪDĪM	11
O KONTAKTECH MEZI ARABY A SLOVANY	13
CESTOPIS AL-MASŪDĪHO POPISUJÍCÍ JEHO ZÁŽITKY V ZEMI ZÁPADNÍCH SLOVANŮ L.P. 928.	16
O KNIHÁCH	16
POČÁTEK	17
CESTA	25
O SLOVANECH	33
V PASOVĚ	46
V ZEMI SLOVANŮ	54
POHANSKÁ SVATYNĚ	60
VYPRÁVĚNÍ O SLOVANSKÝCH SVATYNÍCH	65
O MÁDŽAKOVI	76
SLOVANSKÝ POHŘEB	81
HRADIŠTĚ STODOR	94
HRAD	101
KNÍŽE ZE STODOR	109
CESTA DO DOUDLEB	121

KNÍŽE VÁCLAV	125
NOCOVÁNÍ U SPÁLENÍŠTĚ	133
MORAVANÉ	139
ZNOJEMSKO	150
TRH	159
ÚTRAPY	168
O BĚSECH	175
NÁŘEK BĚSŮ	180
ÚTOK Z MLH	183
STEZKA MRTVÝCH	192
SMRTELNÁ KŘEČ BĚSŮ	201
NÁMEZNÍ VRAZI	211
ZLIČSKÁ VÁLKA	218
ODJEZD	225
ZÁVĚR	232
O SLOVANECH V ARABSKO-PERSKÝCH SPISECH	232
PŘEHLED POUŽITÝCH HISTORICKÝCH PRAMENŮ:	235
ARABSKY PSANÉ PRAMENY:	235
EVROPSKÉ PRAMENY:	236
POUŽITÁ LITERATURA:	238
KNIHY:	238
SBORNÍKY:	241
PRÁCE:	242
OSTATNÍ:	243
COPYRIGHT	245

ÚVOD

AUTOROVA POZNÁMKA

Al-Masūdīho literární dílo svědčí o jeho nevídané znalosti v geografii a historii tehdejšího známého světa. Je škoda, že tyto knihy, byť tak obšírné, jsou pouhými výtažky z jeho ztracených děl.

O jeho knihy, z nichž se dochovaly pouze dvě, byl mezi arabisty a historiky vždy veliký zájem a byly mnohokrát přeloženy, vydány a okomentovány. Al-Masūdī v nich zanechal rozsáhlé a souvislé zprávy o Slovanech. Jsou pro naši historii cenné, protože se týkají především západních Slovanů a knížete Čechů Václava. Přesto jsou v mnoha ohledech, díky přepisovačům, nedořešené, neboť se některé kmeny včetně jmen jejich vládců nepodařilo dodnes jednoznačně identifikovat.

Napsat tento cestopis bylo jako skládat mozaiku ze střípků.

Protože se nedochovalo celé al-Masūdīho dílo, ze kterého by se dalo plnohodnotně čerpat, propojil jsem jeho zprávy se zmínkami o západních Slovanech, které se vyskytují i v jiných arabsko-perských textech. Všechny tyto zprávy v sobě ukrývají vzácné informace o dávno zapomenuté materiální kultuře Slovanů. Lze

z nich vydedukovat, jak asi vypadaly Čechy v první polovině 10. století v kontextu dění ve střední Evropě. Při stavbě cestopisu jsem kromě al-Masūdīho díla vycházel i z takzvané Anonymní zprávy pocházející z druhé poloviny 9. století. Ta uvádí takřka všechny národy Slovanů a dochovaly se v ní informace o Svatoplukovi a jeho říši.

Z kompilátorů, kteří z tohoto díla čerpali, jsem použil hlavně prameny z díla ibn Rusty, který svoji Knihu vzácných drahokamů sepsal kolem roku 903, a z Gardīzīho knihy Ozdoby dějin, sepsanou kolem roku 1041. Tito autoři jako jediní zachovali tematickou strukturu Anonymní relace a navíc nekopírují jeden druhého. Dalším pramenem, který jsem použil, je zpráva o Slovanech a Rusech od ibn Fadlāna, člena poselstva k vládci povolžských Bulharů Almošovi v letech 921/922. Ta byla nejprve známá pouze z knihy Zeměpisný lexikon, pod názvem Risala. Později byla objevena ještě další, úplnější verze. Některé pasáže ibn Fadlāna mají velmi blízko k textům ibn Rusty a al-Masūdīho. Není jasné, kdo z koho čerpal nebo zda v tomto období neexistoval nějaký dokument, z kterého čerpali všichni autoři. Do své knihy jsem nemohl nezahrnout i jednu z nejdůležitějších zpráv o Slovanech ve střední Evropě, sepsanou španělským obchodníkem a diplomatem ibn Já'kúbem. Ten někdy kolem roku 965 navštívil Německo a země západních Slovanů. Zprávu napsal na základě svého vlastního pozorování. Ibn Já'kúb zřejmě zkoumal možnosti obchodu s otroky a navázání kontaktů s císařským dvorem. Několikrát se zmiňuje o setkání s císařem

Ottou v Magdeburgu. Obsahuje informace o politických, sociálních a kulturních poměrech v prostředí západních Slovanů. Jako nejvýznamnější vládce Slovanů jmenuje obodritského knížete Nakona, polského knížete Měška, bulharského vládce cara Petra a českého knížete Boleslava. Ibn Já'kúbova zpráva se nedochovala. Byla vložena do díla *Knihy o královstvích a cestách*, kde byla rozšířena o údaje z děl *ibn Rusty* i *al-Masūdīho* a také o další zprávy z konce 10. a začátku 11. století.

Použil jsem i významná evropská díla od Kristiána, Kosmy, Pešiny, Nestora, Widukinda z Corvey, Šimona z Kézy, Helmolda, *Saxona Grammatica* a mnohých dalších, kteří zanechali cenné zprávy z dávné historie střední Evropy i vzácné informace o západních Slovanech.

Všechna výše uvedená díla *al-Masūdīho* zprávu o Slovanech podporují, v mnohém citují, rozšiřují nebo doplňují a vytvářejí tak celistvý pohled na tehdejší poměry, kulturu i vzdělanost.

Při psaní této knihy jsem vycházel z práce orientalisty, historika a překladatele Ivana Hrbka, který rozsáhlé *al-Masūdīho* dílo, včetně všech zpráv ostatních arabsko-perských autorů, přeložil. Dále pak především z cenných svazků sestavených Dagmar Bartoňkovou a Radoslavem Večerkou a z děl Jána Paulinyho, Ondřeje Zavadila, Jána Steinhübela, Dušana Třeštíka, Nadi Profantové, Martina Profanta a Jana Cinerta.

Text jsem opatřil poznámkovým aparátem. Čtenář má tak možnost porovnávat různé historické autory, teze historiků včetně

těch, které jsou v rozporu a seznámit se s mnohdy složitými a nejednoznačnými překlady.

Chci čtenáře na tomto místě požádat, aby následující řádky četli jako dobrodružnou knihu, okořeněnou poznámkovým aparátem a nikoliv jako dochovaný historický text, přestože vychází v široké míře z al-Masūdīho díla i jiných historických pramenů neméně významných autorů středověkého světa.

O AL-MASŪDĪM

Abū al-Hasan Alī ibn al-Husajn ibn Alī al-Masūdī byl osobností, s kterou se může rovnat jen málokdo z jeho vrstevníků i následovníků.

Vše, co o tomto muži víme, nám vypráví on sám ve svých knihách.

Pocházel z arabské rodiny a za svůj přídomek vděčil svému předkovi Masūdovī, který byl současníkem a druhem proroka Muhammada. Al-Masūdī se narodil kolem roku 896 v Bagdádu, kde se mu dostalo základního vzdělání běžného v islámském světě. Na cesty se vydal v mladém věku. Sbíral převážně zeměpisné a etnické informace. Putoval přes jižní Írán do Indie, navštívil údolí Indu a pronikl i do několika vnitrozemských států. Snad se dostal až na Srí Lanku a plavil se v malajských vodách až k pobřeží Číny. Je nesporné, že poznal pobřeží východní Afriky a ostrovy Zanzibar a Pembu, odkud odplul do Ománu. Procestoval oblasti u jižního Kaspického moře a Zakavkazí. Ve svých spisech zanechal významné zmínky o tehdejší střední Evropě a Slovanech.

Není známo, čím se živil, on sám to nikdy neuvedl. Mohl být obchodníkem, ale stejně tak i vyzvědačem. V navštívených zemích si všímal především hospodářství a vojenství. Nezastával žádný vysoký úřad a ani se neúčastnil vědeckých diskusí a náboženských půtek.

Nevynikl ani jako básník nebo literát. Žil střídavě v Palestině, Bastře, Sýrii a Egyptě. Literární činnost rozvíjel až na sklonku svého života. Jeho spisy jde těžce zařadit mezi dějepisné, zeměpisné či filozofické. Právě díky této mnohostrannosti si v 19. století vysloužil přídomek Hérodotos Arabů a označení encyklopedisty či polyhistoria. Al-Masūdī zemřel roku 956 ve Fustátu, tehdejším hlavním městě Egypta. Z jeho knih se do dnešních dnů zachovaly pouze Rýžoviště zlata a doly drahokamů a Kniha připomenutí a prověrky.

O KONTAKTECH MEZI ARABY A SLOVANY

Slované představují zvláštní fenomén ranně středověkých dějin arabského světa. Poprvé se setkali již v 7. století. Arabové v té době obsazovali východní provincie Byzance, zatímco Slované se usazovali na Balkáně a ve vnitrozemí Řecka. Byzanci byli nuceni řešit oba tyto problémy současně a to přesídlením Slovanů do Malé Asie, kde měli být využiti proti arabským nájezdům. Tento plán nevyšel, neboť Slované začali přecházet na stranu Arabů. Stejně tak selhala i snaha Justiniána II., který po tažení proti Slovanům a Bulharům přesídlil mnoho z nich na východ Malé Asie, kde z nich postavil několikatisícovou armádu, aby chránila jeho říši. I tyto Slované se projeví jako nespolehliví poddaní a přeběhli k Arabům, kteří je usadili i s rodinami v hraničních pevnostech a zařadili do svého vojska.

Další, kdo se v 8. století pokusil přesídlit Slované, byl arabský vojevůdce a bagdáský kalif Marván II. Stalo se tak během jeho tažení proti Chazarskému kaganátu do Dagestánu a povodí Volhy. I toto přesídlení několika tisíc Slovanů na Kavkaz však bylo neúspěšné a došlo při něm k masakrům.

K zásadnímu kontaktu mezi Slované a Araby v raném středověku došlo díky importu a exportu exotického zboží, surovin a rozvoji obchodu s otroky. O jeho velikosti svědčí fakt, že v arabštině vzniklo

z názvu Slovan (slave) slovo eunuch a v některých západních jazycích splynulo se slovem otrok (esclavo). Temné období budování středoevropských a východoevropských států i jejich neustálé střety byly zdrojem zajatců, kteří většinou skončili v otroctví. Prodej miliónů otroků do arabských států zajišťovaly rody Otonů, Přemyslovců, Mojmírovců a Rurikovců. Hlavními centry tohoto obchodu byla města Magdeburg, Praha, Velehrad, Řezno a Kyjev. Otroci byli odtamtud převáženi buď na jih do Benátek nebo na západ do Porýní. Mužští otroci tam byli bez výjimky kastrováni a dále prodáváni do Córdobašského chalífátu a do fátimovské državy v severní Africe. (Do severní Afriky měli být po smrti arcibiskupa Metoděje prodáni i někteří slovanští kněží z Velké Moravy. Byzantský císař je však stačil z otroctví vykoupit.) Nekastrovaní otroci a otrokyně byli prodáváni pouze do bagdášského chalífátu a to především z východní Evropy.

Slované se v arabských zemích velmi rychle adaptovali. Na dvoře Fátimovců i Córdobašských kalifů vytvořili početné komunity. Svoji etnickou a jazykovou svébytnost si tam udrželi po více než dvě století. Slované fungovali jako klientské skupiny, zasahovali do palácových intrik a dosáhli na významná místa ve státní správě i armádě. Někteří získali veliké majetky a dokonce se proslavili jako autoři básní a teologických děl.

Poslední masivní prodej slovanských otroků ve střední Evropě se udál ve 12. století a to v důsledku dobytí Obodritů Jindřichem

Lvem. Prodej s otroky upadl a posléze i zanikl díky vzniku centralizovaných států v Evropě, vlivu církve a krizi arabského státu.

CESTOPIS AL-MASŪDĪHO POPISUJÍCÍ JEHO ZÁŽITKY V ZEMI ZÁPADNÍCH SLOVANŮ L.P. 928.

O KNIHÁCH

Mnozí se mne ptají, proč miluji knihy.

Proč je sbírám, čtu a proč se namáhám a předkládám vše, co znám a co jsem prožil, do písemné podoby.

Má odpověď je prostá.

Kniha je tím nejlepším a nejspolehlivějším přítelem člověka. Najdeš v ní rozptýlení, povzbuzující rady či podivuhodná vyprávění. Nabízí ti současně začátek i konec, mnoho i málo, přítomné i nepřítomné, minulost i současnost, tvary, stvoření a druhy i jejich protivy.

Když pohlédneš do knihy, odmění se ti trvalými požitky. Posiluje tvé srdce, pomůže tvému chápání, rozmnoží tvé vědomosti i tvoji fantazii a představí ti místa, kam se nikdy sám nedostaneš.

Kniha je učitelem, který s tebou hrubě nezachází. Neodmítá ti poskytnout službu a podřizuje se ti na cestách stejně jako doma. Kniha je užitečná i prospěšná, bez ní by nebylo lidstva.

POČÁTEK

Toto je kniha Abū al-Hasana Alī ibn al-Husajna ibn Alī al-Masūdhīho, cestovatele a spisovatele, v níž vypráví, co viděl a zažil

v zemích západních Slovanů, o jejich dějinách a způsobu života. Má paměť již slábne a mé síly ochabují z námahy všemožných cest a dalekých putování, které jsem podstoupil po vlnách moří i po povrchu souše. Chtěl bych proto na tomto místě poprosit čtenáře o prominutí v případě shledání nedostatků, neboť vše se již událo velmi dávno.

Kdysi mi jeden mudrc pravil toto:

„Naše Země je kulatá a dělí se na čtyři světové strany – východ, západ, sever a jih. Zemi dále dělíme na obyvatelnou a neobyvatelnou. Obyvatelná část Země se rozprostírá od kraje šesti obyvatelných ostrovů, zvaných Věčné nebo Šťastné¹, jež leží v západním oceánu, až k nejbližší obydlené části Číny a od rovníku na sever až k ostrovu Thúle, který je v Británii. Obydlená část je rozdělena na sedm zeměpásů čili klimát². Do prvního zeměpásu patří země Babylón, Churásán, al-Ahwáz, Mosul a Džibál. Druhý zeměpás zahrnuje Sind, Indii a Zemi černých. V třetím zeměpásu leží Mekka, Medína, Jemen, Tá'if, Hidžáz a přilehlé oblasti. Čtvrtý zeměpás zaujímají Egypt, Ifríkija, Berberři a Španělsko. V pátém zeměpásu lze nalézt Sýrii, Byzanc a Horní Irák.

¹ Kanárské ostrovy (Hrbek 1983, str. 711)

² Iklim – jde o klimata tedy rovníkové pásy, navrstvené od rovníku k severnímu pólu. Tuto ideu převzali muslimové od Řeků. (Hrbek 1983, str. 711)

Šestý zeměpás je obýván Turky, Chazary, Dailamci a Slovaný a v sedmém zeměpásu leží Díl³ a Čína.“

Děl jsem mudrci, že vše, co mi sdělil, znám, že jsem procestoval celý východ i jih a poznal mnohé z míst, o kterých mluvil.

„Znáš západní oblasti šestého zeměpásu?“ otázal se mudrc a já přiznal, že jsem tam nikdy nebyl a slyšel o ní jen velmi málo. Nato mi mudrc děl:

„Jdi k řekám Dunaji a Moravě. U jejich břehů jsou sídla slovanských Němců⁴ a slovanských Moravanů⁵. Slované svého krále nazývají kníže⁶.“

³ Dailam u Kaspického moře (Hrbek 1983, str. 712)

⁴ V orig. *Bām.hīn*. De Goeje čte jako Němci, Hrbek se však domnívá, že by mohlo jít o znetvořené Bohaemi, tedy Čechy (Pauliny 1999, str. 114)

⁵ Morava (latinsky *Moravia*) v minulosti tvořila vedle Bulharské říše a Kyjevské Rusi jeden z nejstarších slovanských států – Velkomoravskou říši (latinsky *Moravia Magna*). Nejstarším historicky doloženým etnikem byly keltské kmeny Volků-Tektoságů, vystřídáné na přelomu letopočtu germánskými Kvády a Markomany. Byla součástí Marobudovy říše a později za Markomanských válek součástí Ballomarova království Bohemie. V 16. -17. stol. se někdy spojovali staří Markomané s pozdějšími Moravany a názvem Markomané se označovali Moravané. V 6. století osídlily Moravu slovanské kmeny, (Třeštíkova teorie) za pomoci Hildigise. Havlík tuto teorii zamítá a dokazuje, že právě v této době již Slované na Moravě byli. Archeologický výzkum v povodí Dyje, Jihlavy a Svratky dokazuje silné Slovanské osídlení a existence knížecí moci a politicko-etnického útvaru, který by dokázal postavit šestitisícové vojsko pro Hildigise. Moravané jsou poprvé zmiňováni až roku 822, a jednalo se o souhrnný název pro všechny obyvatele jednoho kmene žijícího zejména kolem středního a dolního toku řeky

Zatoužil jsem tato místa prozkoumat a podnikl jednu ze svých nejdobrodružnějších životních výprav. Pravdou je, že mne před touto cestou mnozí varovali, leč já to nebral v potaz. Byl jsem tehdy lačný po dobrodružství a chtěl poznat život Slovanů, které známe jako naše otroky.

Jak bylo mým zvykem, i v případě této výpravy jsem se vydal na cestu jako člen karavany, jež do oněch odlehlých severských končin světa putovala za obchodem. Cestovat pod záštitou karavan bylo dle mého názoru vždy bezpečnější a hlavně pro mne samotného přínosné, neboť jsem se již během putování dozvěděl od obchodníků mnohé o národech a zemích, do kterých jsem mířil. Musím však vpravdě dodat, že má cesta ke Slovanům byla již od prvopočátku jiná než mé předešlé cesty. Vše začalo při hledání vhodné karavany. Ze všech, které k severu putovaly, jen jedna mířila přímo do zemí západních Slovanů. Neměl jsem tedy možnost výběru a musel se spokojit s tím, co bylo, neboť i tato karavana putovala do této země po více než osmileté odmlce, během které se zabývala obchodem na východě. Žel Bohu, vůdcem této karavany byl stařec jménem Ahmed ibn Musa al-Nizar, muž chtivý a povrchní. Jeho lstivý

Moravy, až k soutoku s řekou Dunaj. Za panování knížete Rostislava (846–870) se Morava stala kolébkou slovanské vzdělanosti, kultury a křesťanství. (pozn. autora)

⁶ V orig. *knadz'* - jde o arabský prepis slovanského slova kníže nebo kněz, které je doloženo jako symbol moci ve staroslovanských památkách. Předpokládá se, že pochází ze staroněmeckého slova – *kuning* (Pauliny 1999, str. 93)

úsměv, jakým mne obdařil v okamžiku, kdy jsem s ním projednával vše potřebné, byl tím nejjedovatějším úsměvem, jaký jsem kdy zřel. Pravdou je, že mi sliboval, že se v zemi Slovanů setkám s tamějšími knížaty a budu s nimi moci vést hovor, o čem jen budu chtít. Privil mi, že zná osobně knížata Slovanů, jejichž jména byla tato: Stojgněv, Vratislav, Mojmir⁷ a Seimomysl. Já mu příliš nevěřil. Znal jsem mnoho chvástalů, kteří slibovali nemožné. Přec ale jsem mu poděkoval, přijal všechny jeho podmínky a vyplatil mu za to, že

⁷ Mojmir II. je poslední vládce Velké Moravy. Předpokládá se, že zahynul někdy v letech 906 – 907. Důvodem je vpád Maďarů i fakt, že se vytrácí z písemných pramenů. Přestože se ze zpráv o dalším osudu Moravy mnoho nedozvídáme, nelze činit ukvapené závěry o jejich zániku jen proto, že přes její území vedly trasy některých maďarských nájezdů do Saska v letech 906, 908, 924–5, 933, kam je na pomoc přizvali Glomači. Průjezd Moravou a pustošení neznamenovalo ještě zánik státu, Morava nezanikla ani za franských nájezdů a nezanikla ani německá vévodství za nájezdů maďarských. Některé údaje naznačují, že na jihu Nitry mohlo dojít i ke spojení domácích knížat a velmožů s Maďary a někdy se uvažuje, že se k nim připojil též předpokládaný bratislavský kníže. Z pramenů vysvítá, že Maďari mohli snad v r. 919–924 obsadit jižní Nitru a v l. 924–5 vznášeli nárok na Moravu, která si snad mír s Maďary mohla vykoupit určitým poplatkem. Nelze vyloučit, že teprve s těmito dobami souvisí zpusťování některých lokalit i úmrtí arcibiskupa Jana, respektive útěk posledních členů mojmírovské dynastie Mojmirá II. (nebo III.?) a Svatopluka III. do Salcburku (v letech 925 – 927 objevuje jako svědek na listinách salcburského arcibiskupa jakýsi kníže Mojmir a s ním i Svatopluk v letech 925 – 931). Zatímco Maďari se na území Moravanů v jižní Nitře počali již usídlovat, na vlastní Moravě se dále předpokládá centrální vládní moc, která by byla nutná i pro případné shromažďování a odvádění zmíněného poplatku. Do r. 945 působil pak na Moravě ještě (arci)biskup Silvestr. (L. E. Havlík 2013, str. 376–377)

budu moci putovat v jeho karavaně, tučný obnos. Když jsem mu peníze předal a on si je přepočítal, naklonil se ke mně a s úšklebkem se mne zeptal:

„Pověz, znáš řeč Slovanů?“

„Ne,“ přiznal jsem bez ostychu, neboť to byla pravda.

„Tak to máš problém,“ rozesmál se al-Nizar chtivě. „Řeč Slovanů není jen řečí onoho národa, nýbrž je to zároveň i řeč obchodníků celého severu⁸. Pověz mi, jak se o nich dozvíš, co potřebuješ, když se s nimi nedokážeš domluvit?“

„Co mi tedy navrhuješ?“ zeptal jsem se s obavami, že mne má otázka bude stát další výdaje.

Nemýlil jsem se.

Al-Nizar mi za tučnou úplatu propůjčil po dobu trvání naší cesty jednoho ze svých osobních strážců, Slovana jménem Boris. Byl mi plně k dispozici dnem i nocí a al-Nizar mu, dle dohody, směl přikazovat pouze ve chvílích největší důležitosti. Musím vpravdě

⁸ Člen poštovní a informační služby bagdáského chalífátu ibn Churdádhbih uvádí ve své *Knize cest a království*, že normanští Rusové užívají na předvýchodních trzích jako dorozumivací jazyk slovanštinu. (pozn. autora) Kupec a diplomat Córdobského chalífátu Ibráhím ibn Já'kúb ve své zprávě potvrzuje fakt týkající se středoevropského obchodu té doby. Uvádí, že slovanština byla jazykem, kterým se mezi sebou dorozumívají nejen slovanské národy, ale zřejmě ho při obchodu využívají i jiné národy: „*Nejvýznamnější kmeny severu hovoří slovansky, neboť se s nimi [Slovany] míchají. A k nim patří kmeny Tudiščí [Němci], Unkalí [Maďaři], Pečeněhové, Rusové a Chazaři.*“ (Pauliny 1999, str. 118)

poznámat, že jsem vydaných peněz nelitoval neb to bylo z jeho strany veliké gesto, kterého jsem si nevýslovně vážil.

Al-Nizar byl velmi podivným kupcem. Jeho karavana se skládala z šesti osobních strážců a patnácti služebných a služebnic. Necestoval s jinými Araby neb jim nedůvěřoval. Jediným lidem, kterým věřil, byli jeho vlastní otroci. Jeho skupina strážců se skládala výhradně ze slovanských bojovníků. Pocházeli ze západu a byli již na pohled nepříjemní. Jejich jména byla: Valomír, Ctibor, Ratimír, Vladan, Mstiš a Boris. Tito muži nebyli otroky v pravém slova smyslu. Díky svým dřívějším službám a svým zásluhám měli od al-Nizara velikou svobodu v konání. Byli dokonce ozbrojeni meči, sekýrami, štíty a luky. Měli i svá práva, což mnozí považovali za velikou hloupost.⁹

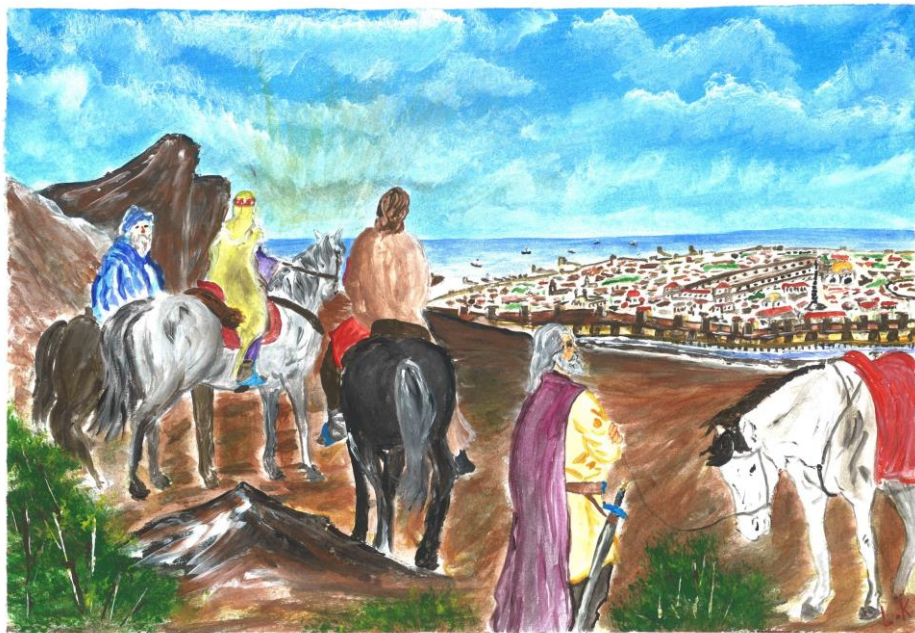
Avšak al-Nizara názory druhých nikdy nezajímaly, považoval je za povrchní.

⁹ Otroctví bylo u muslimů legalizováno v koránu. Ten však nabádal, aby se s otroky zacházelo slušně. Propuštění otroka na svobodu je dle koránu chvályhodný čin. Otroky byli všichni váleční zajatci nebo ti, kteří byli jako nevolníci koupeni na trhu. Otrokem bylo i dítě, které zplodil pán s otrokyní, pokud se k němu nepřiznal. Pokud se přiznal, bylo dítě svobodné. Jeho matka otrokyně však nikoliv. Pokud její pán zemřel, dostala svobodu i ona. Dítě zplozené svobodnou ženou a otrokem bylo automaticky svobodné. Otroek nezískal svobodu, ani když přestoupil na víru svých pánů. Černí otroci byli vždy muslimy používání na těžší práci. Kastrovaní otroci, neboli eunuchové, měli osobitě postavení a těšili se všeobecné úctě, neboť doprovázeli ženy a střežili harémy. (Pauliny 1999, str. 172)

„Tito muži,“ děl mi s vážnou tváří, „pocházejí z urozených rodin. Vidíš jejich dlouhé vlasy sahající až k ramenům? To je symbol velmožského stavu. Jsou vzdělaní ve víře, knihách i válčení. Během cest mi nejednou zachránili život. Věřím těmto Slovanům víc, než svým vlastním bratrům.“

Boris, kterého mi al-Nizar přidělil, byl statný, asi třicetiletý muž, plný jizev utržených v boji a ostrého pohledu. Byl málomluvný neb byl rekem, za něhož mluvily činy. K mému údivu byl stejně jako ostatní z bojovníků nekastrovaný. Al-Nizar kastrované otroky nekupoval, protože je bral jako znehodnocené a on znehodnoceným zbožím ze zásady pohrdal. Podle toho, co jsem zvěděl, býval Boris v minulosti členem palácové gardy. Jak k němu i ostatním hrdlořezům al-Nizar přišel, jsem se nikdy nedozvěděl a ani jsem po tom nepátral.

CESTA

Má cesta se započala počátkem jara roku 928. Tehdy naše karavana opustila Damašek, město obchodu a řemesel, a zamířila do dalekých zemí, o kterých jsem až do té doby slychával pouze z vyprávění. Z Damašku jsme putovali do Aleppa, jež bylo významným obchodním a dopravním centrem. Tam jsem se poprvé

setkal s těmi, jež poznali cesty¹⁰. Byli to židovští kupci, kteří ovládali řeč Arabů, Peršanů, Řeků, Franků, Andalůzanů a Slovanů¹¹. Tito neúnavní obchodníci procestovali celou zemi, po souši i po moři. Al-Nizar jim však nemohl přijít na jméno, bral je jako soupeře a tvrdil o nich, že maří jeho obchody. Tito Židé dováželi ze západu eunuchy, otrokyně a mladé otroky, brokát, bobří, liščí a sobí kožešiny a také meče. V Aleppu jsem zřel i ruské kupce, jak přivážejí z těch nejvzdálenějších zemí Slovanů kožešiny z černých lišek a bobrů i meče. Rusové musí při své cestě platit desátek na byzantské hranici i v zemi Chazarů. Své tovary přivážejí do Bagdádu a říkají, že jsou křesťané a platí tam daň dle počtů hlav¹². Rusové si za tlumočníky vybírají výhradně slovanské eunuchy.

¹⁰ V orig. *ar-Rādānija* – původ tohoto slova se doposud nepodařilo jednoznačně objasnit. Může jít o *cestovatele, průvodce na cestě*. Jurgen Jacobi prokázal, že persko-arabský tvar *ar-Rādānija* je odvozen od staršího tvaru *Rādānija*, kterým se pojmenovávali lidé, kteří „znali cesty“. *Ar-Rādānija* obchodovali především s lanovým a hedvábným a bavlněným textilem a jiným luxusním towarem. (Pauliny 1999, str. 94)

¹¹ Před 1200 lety nebyli mezi jednotlivými slovanskými jazyky veliké rozdíly. Je možné, že existoval jeden hovorový slovanský jazyk, který znali a rozuměli mu i cizinci. Nejspíše šlo o jazyk, který se používal v oblasti kolem Dunaje a Dněpru, neboť jej používali i Slovanští sousedé (Němci, Pečeněhové a Chazaři). (Pauliny 1999, str. 95)

¹² Tuto daň platili v muslimských zemích vyznavači tzv. chráněných náboženství, a to především křesťané a Židé. (Pauliny 1999, str. 96)

V Damašku i v Aleppu jsme se zdrželi dohromady více jak osm týdnů, neboť tam al-Nizar pořizoval zboží, se kterým chtěl obchodovat se Slovy. Když konečně pořídil vše, co chtěl, vydali jsme se na cestu do Cařihradu¹³. Při pohledu na ono město jsem si uvědomil jeho velikost i modernu a pokrokové myšlení. Cařihrad byl do jisté míry nezávislý na politickém dění v říši. Soudil jsem, že byl městem, které v mnohém převyšovalo Córdobu.

O Cařihradu sdělím toliko:

Je to město ležící v průlivu, který jej omývá ze dvou stran, na východě a na severu, přičemž jeho západní strana přiléhá k pevnině. Tam je Zlatá brána, pokrytá bronzovými deskami. Město má na západní straně několik hradby s citadelou. U průplavu je jen jedna hradba, má však četné bašty, věže a velkou citadelu. Cařihrad má též mnoho bran vedoucích k moři i pevnině a v okolí stojí mnoho kostelů.

Ale i přes jeho velkolepost jsem se v něm necítil dobře neb to bylo město nezdavé, s velmi proměnlivými teplotami a kvůli svému položení mezi dvěma moři trpělo nadměrou vlhkostí. Proto jsem také přivítal, když jsme Cařihrad po dvou dnech opustili a vydali se na daleký severozápad. Naše další cesta byla dlouhá a vedla do korutanského Villachu, který se rozprostíral na řece Drávě. Z Villachu jsme pokračovali do Lince, města na Dunajské stezce. Toto město bylo trhem a celnicí severu. Al-Nizar od místních

¹³ Konstantinopol (pozn. autora)

zvěděl, že spory mezi králem Jindřichem a bavorským vévodou Arnulfem přerostly v boje¹⁴. Kníže Vratislav, obávající se silného Jindřicha, ukončil spojenectví s Arnulfem, což pobouřilo Maďary, kteří proti Jindřichovi dlouhá léta válčili, rozvázali s ním spojenectví a vytáhli proti němu do boje. V této válce s Maďary kníže Moravanů prchl k Sasům a pán Prahy, kníže Vratislav, zahynul¹⁵. Namísto něho nyní vládne Bohemii i Moravě jeho nejstarší syn Václav¹⁶. Tento

¹⁴ V květnu roku 919 si Frankové a Sasové zvolili za krále saského vévodu Jindřicha Ptáčníka. Švábský vévoda Burchard II. a bavorský vévoda Arnulf tuto volbu odmítali. To vedlo k otevřeným střetům, ve kterých byl Arnulf svými spojenci, kteří se obávali Jindřicha, opuštěn a musel roku 921 uzavřít s Bavorskem mírovou smlouvu a podrobit se mu. (Steinhübel 2011, str. 82, 85)

¹⁵ Volbou saského vévody za krále se jakýkoliv útok proti Sasku stal útokem proti celé říši. Kníže Vratislav věděl, že je Jindřich silný a obával se, že pokud Arnulf padne, okusí jeho země saskou odplatu. Chtěl se tomu nejspíš vyhnout, a proto Arnulfa v boji nepodpořil. Tím padlo bavorsko-české spojenectví, a protože tím Vratislav ukončil nepřátelství proti Sasku, padlo i spojenectví maďarsko-české. Maďari tak přestali Čechy, Moravany a Nitrany považovat za spojence. Zmocnili se Nitry a zaútočili na Moravu a Čechy. Uherský kronikář píše: „*Uhři... krutě vyplenili Moravu a Čechy, v kterých v onom čase byl viděn vládnout kníže Vratislav.*“ Šimon z Kézy o této události píše: „*Když se poté usadil v obsazené Panonii, připravili o celý majetek Moravu a Čechy a v těchto bojích zabili jejich knížete Vratislava.*“ O této události se zmiňuje i Nestor. Český kníže Vratislav zemřel 13. února roku 921. (Steinhübel 2011, str. 82, 83, 84)

¹⁶ Kníže Václav (Svatý Václav) vládl v Čechách od roku 921–925 až do roku 929–935 nebo 936. Byl to podle pověstí člověk vzdělaný a zbožný. Potíral tyranu. Měl být vychován svou babičkou svatou Ludmilou, kterou nechala zavraždit jeho matka Drahomíra. Roku 928 nebo 929 musel přiznat svrchovanost Jindřicha

kníže se prý nestavěl k prodeji otroků přívětivě a potíral jej tvrdými poplatky.

Al-Nizara to velmi rozmrzelo, leč nahlas o tom nepromluvil jediného slova.

V Linci jsem o Dunajské stezce zvěděl toliko:

Je spojnicí se všemi končinami světa. Rozbíhá se od západu k východu. Napojuje se na ni mnoho stezek, které vedou do všech jižních zemí. V Linci se na ni napojuje cesta¹⁷ vedoucí do Slovanské země Bohemia¹⁸, z Vídně zase stezka Jantarová¹⁹, jež protíná zemi Moravanů a pokračuje k severu. Dunajská stezka se směrem na

Práčnicka. Roku 935 byl údajně zavražděn svým mladším bratrem Boleslavem. Posmrtně byl prohlášen za svatého. (pozn. autora)

¹⁷ Jde o tzv. Lineckou stezku. Tato zemská cesta byla užívána již od pravěku jako spojnice mezi Čechami a Rakouskem. V písemných pramenech se poprvé objevuje roku 906. (pozn. autora)

¹⁸ Lat. náz. *Boiohaemum* – *Bohemia* – Čechy – název je odvozen od keltských kmenů Bójů, kteří ve 4.stol.př.n.l. obsadili prostor dnešní České republiky. Tento prostor začal být podle těchto Bojů nazýván římskými zeměpisci a historiky země Bójů – Bohemia. Od Bojů je odvozen i název Bavorsko (*Baiowaria*) a Lužice (*Boica*). (pozn. autora)

¹⁹ Jantarová stezka je jednou z nejstarších stezek na českém území. Její trasa vedla od ústí řeky Visly, kde byla jantarová ložiska, přes Moravu do Vídně. Sloužila převážně k převozu jantaru z baltských nalezišť, odkud byl vyvážen již v neolitu. První záznamy o ní zachycují římské prameny, které sdělují, že ji na Moravě chránil král Vannius. (pozn. autora)

východ větví na horní odnož vedoucí přes Bratislavu²⁰ a Nitru²¹ a na dolní vedoucí do Ostrihomi a Vacova. Obě větve se poté opět

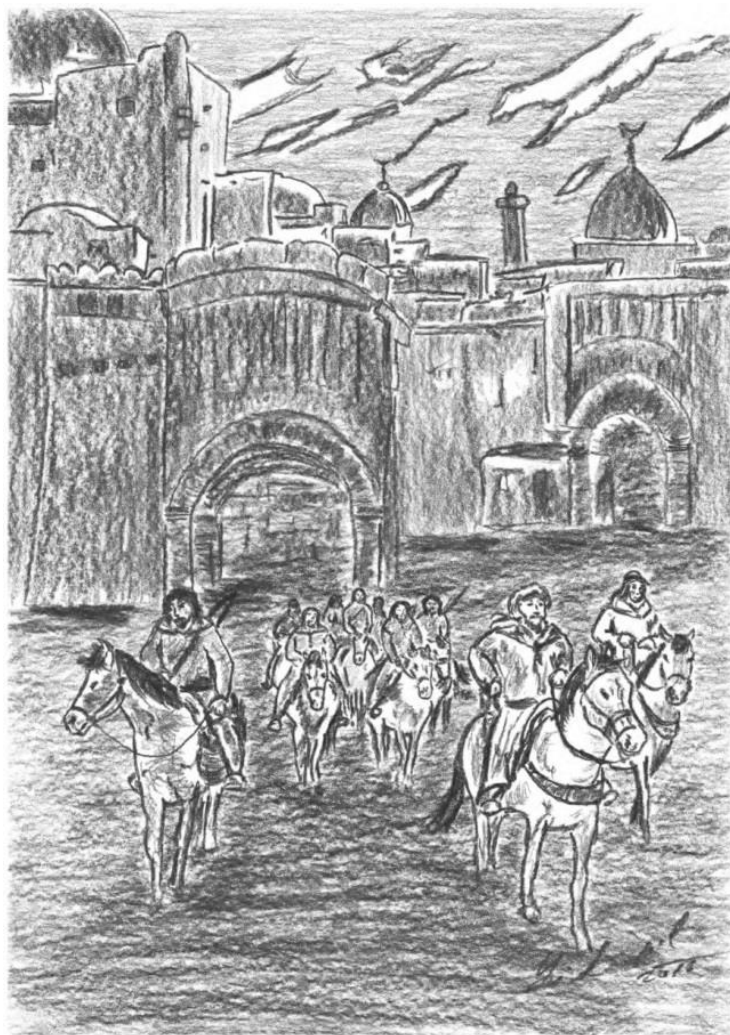
²⁰ V orig. *Būzāna* – o Bratislavě se zmiňuje i al-Idrisih (1100–1166) ve své Poučné knize pro cestovatele jako o jednom z nejvýznamnějších měst na Dunaji. V pramenech je Bratislava pojmenována jako Braslavespurch (907), Preslavaspurch (1052), Posan (1002), Bosan (1108), Bosonium (1108) a podobně. Její název je odvozen buď od vlastního jména Braslav nebo Predslav (údajný třetí Svatoplukův syn), nebo od kmene Bužanů. (Pauliny 1999, str. 153) Když v roce 907 zemřel panovník Arpád, rozhodli se Bavoři Maďary zničit a vytáhli proti nim do boje. V čele bavorského vojska stál markrabě Liutpold a na straně maďarské Arpádovi synové Tarhož Dursak (vládl od 907–922) a Kál Bogat, vládce někdejšího Pribinova, Kocelova, Arnulfova a Braslavova knížectví. Obě vojska se srazila u hradu Preslav (dnešní Bratislava) a Bavoři byli v boji Maďary zmasakrováni. Moravané, Češi ani Glomači do boje nezasáhli po boku Maďarů, neboť byli nejen jejich spojenci, ale i spojenci Bavorů. (Steinhübel 2011, str. 78, 80)

²¹ V orig. Nitram – bylo město a zároveň i hlavní sídlo okolního kraje. V pramenech se poprvé objevuje ve spisu O obrácení Bavorů a Korutanců, který vznikl roku 870 a popisuje svár moravského knížete Mojmirá a nitranského knížete Pribiny. Tento spor skončil válkou, v níž Pribina prohrál a musel prchnout z Nitry k Ratbodovi, kde byl na příkaz krále Ludvíka pokřtěn a byly mu uděleny pozemky v Blatenském knížectví. Historici tuto událost vždy považovali za dobu vzniku Velkomoravské říše. Dnes je však pohled na tuto událost trochu jiný, neboť vše naznačuje, že Pribina byl Mojmirův příbuzný a Nitra mu byla násilím odebrána, nikoliv dobytá a připojena k Moravě. (Pauliny 1999, str. 153) Roku 920 byla Nitra, po ukončení česko-maďarského spojení, dobytá Maďary. Uherský kronikář, který Nitraně nazývá Mézanni (Messianis) píše, že v Nitře narazila maďarská vojska i na Čechy. Šimon z Kézy tuto zprávu potvrzuje, když píše: „*Lél tedy byl vůdcem šestého vojska. Ten obýval nejdříve okolí Hlohovce, poté co vyhubil Mezány a Čechy, však častěji přebýval v okolí Nitry.*“ Sever se na odpor Maďarům nestavěl, neboť podle všeho uznával jejich spojení a nadřazenost. Lél padl roku 955 v bitvě u Lechu, kde byli Maďaři zničeni spojeneckým vojskem, v němž byl i kníže Boleslav s Čechy a Moravany. Lél, dle maďarských kronik, padl v boji

spojují v jednu stezku, která pokračuje až do Kyjeva, který je kupeckou křižovatkou severu. Tato východní část stezky společně s Jantarovou byla však v době mého putování jen těžce průchozí, neboť ji ovládaly hordy maďarských nájezdníků a novousedlíků²². Al-Nizar se v Linci nezdržoval a naše karavana se vydala po Dunajské stezce na západ k městu Pasovu.

v nejlepších letech, což naznačuje, že události k roku 920, kdy byla ovládnuta Nitra, se spíše týkají jeho otce Taše. (Steinhübel 2011, str. 83, 84)

²² Kónstantínos Porfýrogennétos ve svém spisu O správě říše (sepsaném kolem roku 945) uvádí o původu Maďarů: „Po několika letech napadli Turky (Maďary) Pečeněhové a vyhnali je i s jejich vládcem Arpádem (r. 896 prohráli Maďaři válku s Bulhary a Pečeněhů). Turci tedy, obrátivše se na útěk a hledající zemi k osídlení, přišli a vyhnali zase lid obývající Velkou Moravu, usadili se v jejich zemi a sídlí v ní až podnes.“ Ze zprávy však nevyplývá, že by Maďaři vyhnali národ Moravanů, ale jen „obyvatele této země“, zdá se, že nešlo o vlastní zemi Moravanů (starou Moravu), ale o oblast stojící pod jejich panstvím, tj. Potisí, resp. část Panonie. (Bartoňková a Večerka PVMIII. str. 351) Maďaři jsou často arabsky píšícími autory i byzantskými historiky zařazováni mezi turecké národy. (Bartoňková a Večerka PVMIII. str. 365) Maďaři přišli do Panonie, nejen proto, že měli dle své tradice o Attilovi na onu zemi dědičné právo, ale i proto, že tam byli pozváni Moravany, jako pomoc proti Bavorům. Jejich příchod sebou přinesl veliké změny. Jako první jim podlehla Velká Morava roku 906. Přestože byla zničena, archeologie prokazuje, že v jejím jádru, tedy na Moravě a v Nitře, nedošlo k tak velikým škodám, jak je popisováno v kronikách. Stejně tak se neprokázalo, že by Maďaři Moravu obsadili. Nejspíš jim šlo jen o zničení dynastických sídel a vládnoucí vrstvy. Ovšem není prokázáno ani to, že v těchto bojích padl Mojmír II. Maďaři s Čechy, Glomači a Moravany se poté spojili proti Sasům. Maďaři proti nim vedli útoky s podporou Slovanů v letech 906, 908, 915 a 924. (Steinhübel 2011, str. 76)

O SLOVANECH

Důvodem proč al-Nizar pokračoval k Pasovu, byli Maďaři²³. Od Borise jsem o nich zvěděl toto:

Vládce Maďarů se nazývá Kenda²⁴ a vlastní dvěstětisíc jezdců. Maďaři mají též vladaře, který jim radí a usměrňuje je. Nazývá se gylas²⁵ a Maďaři uposlechnou vše, co jim přikáže ohledně boje i obrany²⁶. Maďaři jsou uctívači ohně. Oblékají se do brokátu a

²³ Maďarské obsazení Panonie a jejich vítězství proti Moravanům (906) a Bavorům (907) navždy změnilo poměry na Dunaji. Moravané s Bavorsy ztratili své postavení, čímž se do popředí dostali Češi a Sasové. Východ okolo Dunaje přestal být bezpečný pro kupecké karavany, a proto byla obchodní magistrála, která vedla z Córdoba skrz střední Evropu do Číny. Někdejší veliké Svatoplukovy trhy v jeho moravském sídle se začaly konat v Praze. Tím se povelkomoravský státní vývoj přesunul z Moravy do Čech a stará sídla mojmírovských knížat v Mikulčicích do přemyslovské Prahy. (Steinhübel 2011, str. 88, 89, 90)

²⁴ V orig. *K.nde* – výklad tohoto slova není jednoznačný. Je možné, že se jedná o zkrácenou chazarskou hodnost, kterou zachytil ibn Fadlān a nebo jde o turecké pojmenování druhého nejvyššího hodnostáře. (Pauliny 1999, str. 135)

²⁵ V orig. *g. le – džila* nebo *gyla* – jde o pojmenování nebo titul vysokého staromaďarského hodnostáře. Maďaři měli podle všeho dva vládce. Zdá se, že tuto tradici převzali od Chazarů. (Pauliny 1999, str. 135)

²⁶ Zdá se, že *gylas* byl nejvyšším vládcem Maďarů. (Pauliny 1999, str. 101) Kónstantínos Porfýrogennétos ve svém spisu O správě říše (sepsaném kolem roku 945) uvádí: „Těchto osm rodů Turků (Maďarů) však není poslušných svých

jejich zbraně jsou ozdobené zlatem a stříbrem. Když se ženich uchází o nevěstu, musí si ji vykoupit svatebním darem dle svého bohatství. Jeho velikost poté sdělí rodičům nevěsty, kteří se poté rozhodují, zda mu dceru za ženu dají či nikoliv. Pokud se rozhodnou, že ano, pozve otec nevěsty otce ženicha k sobě a daruje mu deset kožešin zabalených do koberce. Teprve poté otec ženicha předá otci nevěsty slíbený svatební dar a přivede synovi jeho nevěstu.

Většina Maďarů má stany. Kočují a hledající obživu a pastviny. Jejich kraj je veliký a široký. Když začne zima, spěchají k řekám, kde přezimují a chytají ryby. Během zimy vedou války se sousedními Slovany i Rusy²⁷, a když některé zajmou, odvezou je k pobřeží Černého moře a tam je prodají jako otroky v byzantském přístavu jménem Kerč. Maďaři jsou mocný národ, nepřístupný a velmi udatný. Proto si také podrobili všechny sousední národy. Když roku

domácích vládců, ale mají úmluvu, že budou při řekách, na kterékoliv straně vypukne válka, bojovat společně se vši snahou a horlivostí (šlo zřejmě o jakousi konfederaci). Za svého vlastního vládce pokládají podle poslušnosti knížete z rodu Arpádova a dva další, gylase a karchase, kteří vykonávají úřad soudce; má pak i každý rod náčelníka. Je třeba vědět, že gylas a karchas nejsou osobní jména, nýbrž hodnosti.“ (Bartoňková a Večerka PVMIII. str. 355)

²⁷ Vikingové – *vík* – záliv, fjord, *vig* – bitva – pověst výborných válečníků. Frankové jim říkali – *Normané/Norové (severští lidé)*, Angličané zase – *Dáni/Dánové*, Němci – *Ascomanové – jasanoví muži (dle lodí z jasanu)*, Slované – *Varjagové – na východě*. Oni sami si říkali *Rhos*, což znamená *veslaři, mořeplavci* – odtud *Rus, Rusko*. (pozn. autora)

924 vytáhli muslimové, vedení eunuchem Thamalou, na Byzanc, přispěchala jim v Benátkách na pomoc skupina Maďarů, tvrdíc, že jejich král se zdržuje nedaleko. To také dokazuje, že jejich vojska dospěla až k Středozemnímu moři.

Tázal jsem se Al-Nizara, zda by nám při cestě z Lince na sever do Slovanské země hrozilo od Maďarů nebezpečí. Leč i když jsem se to od něj pokoušel několikrát vyzvědět, odpověď z něj nevyšla a dále nás vedl na západ k Pasovu. Vpravdě musím na tomto místě uvést skutečnost, že si mne Al-Nizar po celou dobu naší cesty nevšímal, neb jediné co jej zajímalo, byl zisk z obchodu. Jeho lhostejnost, kterou projevoval i k Borisovi, a to od okamžiku, kdy mi ho pronajal, mne zpočátku rmoutila. Leč časem jsem si zvykl a byl jsem za to rád, neb mne díky tomu počal Boris akceptovat jako svého pána. Dokonce mi začal důvěřovat a na mé přání mne během dlouhé cesty učil řeči Slovanů a mnoho mi o nich sdělil. Dozvěděl jsem se, že on sám pochází ze země sjednotitelů slovanských kmenů²⁸. Narodil se prý do doby, kdy byla moc a sláva těchto sjednotitelů narušena v důsledku svárů mezi nimi, nepřízni počasí a vpádu Maďarů do jejich země. Tyto všechny příčiny vedli nakonec k pádu jednoty a k válkám, kvůli čemuž on sám skončil v otroctví²⁹. Boris byl mužem nejen drsným, ale i vzdělaným a nevídaně zcestovalým.

²⁸ Někdejší Velkomoravské říše (pozn. autora)

²⁹ Kónstantínos Porfyrogennétos ve svém spisu O správě říše (sepsaném kolem roku 945) k tomuto sváru uvádí: „Tento Svatopluk měl tři syny (Mojmír II.,

O západních Slovanech pravil toto:

Země Slovanů se rozprostírají od Středozemního moře až k severním oceánům. Dříve to byli kočovníci. Pak si však zabrali svá území a bydlí v nich dodnes. Tvoří rozličné kmeny, které vedou mezi sebou války. Mají své krále, z nichž někteří se hlásí k jakobitskému křesťanství³⁰, jiní však nemají žádné knihy a neřídí se

Svatopluk II. jsou známi z Ann. Fuld. ad. a. 898,899. Existence třetího syna se zakládá pouze na tomto údaji a spojuje se s ním jméno Predslav, který je uvedený v Cividalském evangeliáři za jménem Svatopluk a jeho ženy Svatožizně), a když umíral, rozdělil svou zemi na tři díly a zanechal svým třem synům po jedné části: prvního slavnostně ustanovil velkým vladařem s tím, aby druzí dva byli podřízeni svrchovanosti prvního syna. Napomenul je pak, aby se nedostali do rozbrojů a nepostavili se proti sobě navzájem, a ukázal jim takový příklad: přinesl a svázal tři pruty, dal je prvnímu synovi, aby je zlomil, a když tomu na to nestačily síly, podal je znovu druhému, a týmž způsobem i třetímu. Potom rozdělil ty tři pruty, podal je svým třem synům po jednom, ti je vzali a na jeho vybídnutí, aby je zlomili, hned je přelomili. Tímto příkladem je napomenul a pravil: »Budete-li setrvávat ve svornosti a lásce, stanete se nerozdělitelnými, od nepřátel nepřemožitelnými a neporazitelnými; dojde-li však mezi vámi ke sváru a řevnivosti a rozdělíte-li se ve tři říše, nepodléhající prvnímu bratrovi, vyhladíte se navzájem a budete i od svých sousedních nepřátel zcela zničeni.« Po smrti tohoto Svatopluka setrvali (bratři) jeden rok v míru, ale když pak mezi ně vpadl svár a roztržka a oni zvedli proti sobě navzájem občanskou válku (Ann. Fuld uvádí vypuknutí těchto svárů až o čtyři roky po Svatoplukově smrti r. 896 a je možné, že se tak událo již r. 895, kdy se od Mojmíra odtrhli Čechové), přišli Turci (Maďaři se usadili v Potisí r. 896), zcela je zničili a zmocnili se jejich země...“ (Bartoňková a Večerka PVMIII. str. 356–357)

³⁰ Tato al-Masūdīho informace je velmi zvláštní a překvapivá. Objevuje se i u Ibn Já'kúba, který kolem roku 965 navštívil Boleslavovu říši v Čechách. Dnes není tato informace příliš přijímána. V případě Jakobitů jde o Syrskou pravoslavnou církev.